

eISSN: 2524-0072

2024 | 61

Електронний журнал

НАЦІОНАЛЬНА
ФІЛАНДІЯ НАУК

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Редакційна колегія

Головний редактор журналу:

Головко Олег Павлович, кандидат економічних наук, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.

Члени редакційної колегії журналу:

Баженков Євген Володимирович, доктор економічних наук, доцент, директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Білозубенко Володимир Станіславович, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних студій та туризму Університету митної справи та фінансів.

Бойко Світлана Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій.

Графська Оріслава Іванівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Гуткевич Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій.

Гуткевич Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій.

Дишкантюк Оксана Володимирівна, кандидат технічних наук, доцент, декан факультету менеджменту, готельно-ресторанної справи і туризму Міжнародного гуманітарного університету.

Жосан Ганна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій Херсонського державного аграрного університету.

Киркач Світлана Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Князевич Анна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку, Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця (Польща).

Ковбас Галина Іванівна, кандидат економічних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Корбутяк Аліна Георгіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Котенко Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету

Кузіна Руслана Вілїївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету.

Македон Вячеслав Владиславович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної

Сертифікат

Видано **Лукашик Валерії Василівні**, аспірантці, про те, що статтю на тему «Діяльність аграрного бізнесу в умовах надзвичайних ситуацій та його обліково-правове забезпечення» розміщено в електронному науковому фаховому виданні «Економіка та суспільство» Випуск № 61/2024 (рекомендовано до поширення в мережі інтернет відповідно до рішення вченої ради Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій, протокол від 25.03.2024 року № 3).

Видання включено до Переліку електронних фахових видань України (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 26 листопада 2020 року № 1471 (Додаток № 3).

Бібліографія статті:

Лукашик В.В. Діяльність аграрного бізнесу в умовах надзвичайних ситуацій та його обліково-правове забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3864>

DOI: 10.32782/2524-0072/2024-61-150

Головний редактор,
кандидат економічних наук

Олег Головка

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-150>

УДК 347.132.15:336.717.6:005.511

ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА ЙОГО ОБЛІКОВО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

AGRICULTURAL BUSINESS ACTIVITY UNDER EMERGENCY SITUATIONS AND ITS ACCOUNTING AND LEGAL SECURITY

Лукашик Валерія Василівна

аспірантка,

Вінницький національний аграрний університет

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7789-9566>

Lukashyk Valeria

Vinnitsia National Agrarian University

У статті розглянуто головні аспекти щодо законодавчого регулювання та обліку діяльності аграрних підприємств під час надзвичайних ситуацій. Визначено ефективні стратегії управління, які спрямовані на забезпечення стійкості підприємств та їх відновлення після кризових подій. Наголошено, що аграрне виробництво вважається однією з найбільш ризикованих сфер підприємницької діяльності. Зазначається, що забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств вимагає належного рівня інформаційної підтримки, яка охоплює документи, дані, методи та засоби їх отримання, а також організацію зберігання й обробки. Вказується, що належний облік є ключовим для забезпечення відновлення та стійкості аграрного бізнесу в умовах надзвичайних ситуацій, допомагаючи підтримувати ефективність виробництва, фінансову стабільність та гнучкість у реагуванні на непередбачені обставини. Встановлено, що систематичне удосконалення законодавства та нормативно-правового поля, приведення його у відповідність до екологічних та економічних реалій країни, є важливим фактором для підвищення ефективності діяльності держави щодо регулювання суспільних відносин під час надзвичайних ситуацій. Зроблено висновки, що сучасна система обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств потребує нового сутнісного наповнення, що включає в себе комплекс методів, методик, процедур і моделей, необхідних для обґрунтування управлінських рішень в сфері забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, аграрний бізнес, сільське господарство, облік, надзвичайні ситуації, управлінські рішення.

The article considers the main aspects of legislative regulation and accounting of the activities of agricultural enterprises during emergency situations. Effective management strategies aimed at ensuring the stability of enterprises and their recovery after crisis events have been determined. It was emphasized that agricultural production is considered one of the most risky spheres of business activity. It is noted that ensuring the financial security of agricultural enterprises requires an appropriate level of information support, which includes documents, data, methods and means of obtaining them, as well as the organization of storage and processing. It states that proper accounting is key to ensuring the recovery and resilience of agribusinesses in emergency situations, helping to maintain production efficiency, financial stability and flexibility in responding to unforeseen circumstances. It has been established that the systematic improvement of the legislation and regulatory field, bringing it into line with the ecological and economic realities of the country, is an important factor for increasing the effectiveness of the state's activities in regulating social relations during emergency situations. It was emphasized that thanks to proper accounting, agricultural enterprises can effectively track costs, assess losses and determine recovery strategies. This allows you to maintain control over finances, resources and production processes even in unpredictable conditions. It is indicated that the organization of accounting of agricultural enterprises in emergency situations should be particularly detailed and systematized. This includes keeping records of losses, damages, recovery costs, as well as control over the use of resources and material values. It was concluded that the modern accounting and analytical system of ensuring the financial security of agrarian enterprises needs a new essential content, which includes a complex of methods, techniques, procedures and models necessary for the justification of management decisions in the field of ensuring the financial security of the enterprise.

Keywords: regulatory and legal support, agrarian business, agriculture, accounting, emergency situations, management decisions.

Постановка проблеми. Українське сільське господарство неодмінно є стратегічно важливою сферою економіки, від якої залежить стабільність і динаміка розвитку країни. Проте, на жаль, навіть найкраще організовані аграрні підприємства не завжди можуть уникнути небезпеки, що виникають унаслідок надзвичайних ситуацій. Тому належне нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та правильний облік у таких випадках є ключовими аспектами забезпечення стійкості та відновлення продуктивності сільськогосподарського сектору.

Проблема, яка виникає у контексті нормативно-правового забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його обліку при настанні надзвичайних ситуацій, полягає в необхідності ефективної реакції та адаптації сільськогосподарських підприємств до непередбачуваних обставин, таких як природні катастрофи, епідемії, політичні та економічні кризи. Недостатнє чи неякісне законодавство, слабка координація дій між відповідними органами та не підготовленість бізнесу можуть призвести до значних втрат, як матеріальних, так і людських. Існуючі правові норми та механізми не завжди можуть забезпечити ефективний захист інтересів аграрного сектору в умовах надзвичайних обставин, що вимагає удосконалення та адаптації законодавства до сучасних викликів та загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аграрний сектор піддається різноманітним ризикам, таким як природні катастрофи, епідемії, економічні кризи тощо, які можуть серйозно вплинути на його функціонування. Питанням ролі нормативно-правового забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його обліку при настанні надзвичайних ситуацій присвячені праці Ю. Боярського [1], І. Гончарук [2], В. Дерія [4], Т. Добрунік, О. Кузнецової [6], В. Єрмоленко [7], Г. Корнієнко [10], І. Ломакіної [11], V. Metelytsia, N. Koval, I. Tomashuk [13], Я. Іщенко, Н. Пришляк [14], Л. Щуревич [15] та інших вчених.

Формування цілей статті. Мета цієї статті – дослідити та проаналізувати нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його обліку в умовах надзвичайних ситуацій. Розглянути законодавчі акти, які регулюють функціонування аграрного сектору у випадку кризових подій, таких як природні катастрофи, епідемії, економічні кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрне законодавство є самостій-

ною галуззю законодавства України, і являє собою сукупність правових актів, що регулюють аграрні правовідносини. Аграрному законодавству притаманний комплексний характер. Це обумовлено тим, що в аграрному секторі економіки функціонує комплекс суспільних відносин, які регламентуються нормами різних галузей права: цивільного, земельного, трудового, адміністративного, кооперативного, фінансового тощо. Але в які б відносини не вступав сільськогосподарський виробник, він повинен враховувати і узгоджувати ці відносини із можливістю використання землі, передбачити ризики сільськогосподарської діяльності, які обумовлені об'єктивними факторами і не залежить від людини (погодні та кліматичні умови, природні явища, особливості життєдіяльності рослин та тварин), тривалий розрив між процесом праці та його результатами, повільний обіг капіталу, сезонність робіт та інше. Тобто всі фактори, які обумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва. Саме специфіка сільського господарства є основним об'єктивним фактором що визначає зацікавленість держави у відокремленому регулюванні аграрних відносин, що виявляється у наявності численного аграрного законодавства [5].

Сучасна аграрна сфера є важливим сегментом економіки багатьох країн, гарантуючи продовольчу безпеку та забезпечення населення необхідними ресурсами. Проте, аграрний бізнес також стикається з різноманітними небезпеками, такими як природні катастрофи, епідемії, економічні кризи тощо. Для забезпечення стійкості та відновлення діяльності у подібних ситуаціях важливу роль відіграє належне нормативно-правове регулювання. У більшості країн існують законодавчі акти, спеціально призначені для регулювання аграрного сектору. Ці нормативні акти встановлюють правила землекористування, виробництва, збуту продукції, а також визначають порядок оподаткування та фінансового контролю.

Надзвичайні ситуації, такі як природні катастрофи (повені, засухи, землетруси), економічні кризи, епідемії захворювань тварин чи рослин, суттєво ускладнюють діяльність аграрних підприємств. Наприклад, збитки врожаю через погодні умови, загибель худоби внаслідок хвороби, порушення ланцюга поставок через економічні труднощі - усе це може призвести до серйозних фінансових втрат та загрози існування сільськогосподарських підприємств.

Держава відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості аграрного сектору та підтримці підприємств у надзвичайних ситуаціях. Це може включати фінансову допомогу, податкові пільги, страхування від ризиків, а також розробку та впровадження спеціальних програм підтримки [1].

Особливу увагу слід приділити обліку фінансових операцій та ресурсів у період надзвичайних ситуацій. Для цього можуть бути розроблені спеціальні стандарти обліку, які враховують особливості функціонування аграрного бізнесу в умовах кризи. Такі стандарти дозволять забезпечити точний облік збитків, визначити потреби у фінансовій підтримці та ефективно розподілити ресурси для відновлення діяльності.

Нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його облік у надзвичайних ситуаціях відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості цього сектору економіки. Держава, спільно з підприємствами та іншими зацікавленими сторонами, повинна активно співпрацювати для розробки та впровадження ефективних заходів підтримки, спрямованих на збереження та відновлення аграрного бізнесу в умовах надзвичайних ситуацій [4].

Основні законодавчі акти, такі як Господарський кодекс, Земельний кодекс, Закони України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про державну підтримку сільського господарства України» та «Про страхування», визначають правові засади ведення аграрного бізнесу, регулюють земельні відносини, встановлюють вимоги до безпечності продукції та передбачають механізми державної підтримки та страхування ризиків [8].

В умовах надзвичайних ситуацій, таких як природні катастрофи, економічні кризи чи епідемії, нормативно-правове регулювання та облік діяльності аграрних підприємств набувають особливого значення. Основні аспекти цього регулювання включають:

1) законодавчі норми та положення щодо екстрених ситуацій, де нормативно-правова база передбачає механізми реагування на надзвичайні події, визначає права та обов'язки аграрних підприємств у таких ситуаціях, а також встановлює порядок отримання допомоги та компенсацій.

2) фінансове регулювання, тобто, в умовах кризи важливо встановити механізми фінансової підтримки аграрних підприємств, забезпечити доступ до кредитів, встановити

спеціальні програми та субсидії для відновлення сільськогосподарського виробництва.

3) облік аграрних підприємств у надзвичайних ситуаціях має бути особливо деталізованим та систематизованим. Це включає в себе ведення документації щодо втрат, збитків, витрат на відновлення, а також контроль за використанням ресурсів та матеріальних цінностей.

4) захист прав та інтересів працівників, де нормативно-правове забезпечення повинно передбачати заходи щодо гарантування безпеки праці та соціального захисту працівників аграрних підприємств у надзвичайних ситуаціях.

Ці аспекти спрямовані на забезпечення стабільності та відновлення діяльності аграрних підприємств після надзвичайних подій, а також на попередження можливих негативних наслідків для аграрного сектору економіки.

Після кризових подій аграрним підприємствам важливо мати ефективні стратегії управління, спрямовані на забезпечення їхньої стійкості та відновлення (табл. 1).

Ці стратегії допомагають аграрним підприємствам не лише вижити під час кризових ситуацій, але й відновитися та зміцнитися після них, створюючи підґрунтя для подальшого успішного розвитку.

В Україні існує ряд основних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність аграрного бізнесу при настанні надзвичайних ситуацій, зокрема [9]:

1) Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану», який визначає правові основи введення та забезпечення правового режиму надзвичайного стану в Україні.

2) Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», який регулює суспільні відносини у сфері захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

3) Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями», яка встановлює критерії та процедуру класифікації надзвичайних ситуацій.

4) Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку ведення обліку та складання звітності про надзвичайні ситуації в агропромисловому комплексі», який регулює порядок ведення обліку та складання звітності про надзвичайні ситуації в агропромисловому комплексі.

Таблиця 1

Основні стратегії управління підприємством у постризовий період

№	Вектор стратегії	Сутнісна характеристика
1	Планування надзвичайних ситуацій	Розробка детальних планів дій та процедур реагування на різні типи кризових ситуацій допомагає забезпечити готовність до них та мінімізувати можливі збитки.
2	Диверсифікація виробництва	Розширення асортименту виробництва або введення нових продуктів може знизити ризик фінансових втрат у випадку, якщо один сегмент ринку зазнає великих труднощів.
3	Ефективне фінансове управління	Ретельний аналіз фінансових потоків, збереження резервів та планування бюджету допомагають забезпечити фінансову стійкість у складних умовах.
4	Розвиток кризових комунікацій	Ефективна комунікація з зацікавленими сторонами, включаючи клієнтів, постачальників, співробітників та громадськість, допомагає зберегти довіру та підтримку у важких часах.
5	Постійне навчання та розвиток персоналу	Інвестування в професійний розвиток персоналу допомагає створити адаптивну та відповідальну команду, готову до вирішення складних завдань у кризових ситуаціях.
6	Співпраця та обмін досвідом	Установлення зв'язків з іншими аграрними підприємствами, а також участь у професійних асоціаціях та ініціативах сприяє обміну корисним досвідом та ресурсами у разі потреби.

Джерело: сформовано автором

Ці нормативно-правові акти визначають правові засади діяльності аграрного бізнесу при настанні надзвичайних ситуацій, зокрема щодо їх класифікації, обліку та звітності. Крім того, вони визначають загальні принципи діяльності аграрних підприємств, правила обліку їх активів та зобов'язань, у т. ч. податкових.

Однак діюче законодавство не містить спеціальних норм, які б регулювали діяльність аграрного бізнесу та його облік в умовах надзвичайних ситуацій. Це призводить до того, що аграрні підприємства стикаються з низкою проблем при їх настанні [10].

Ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних стандартів, складання фінансової звітності за встановленими формами та проведення інвентаризації активів і зобов'язань дозволяє забезпечити достовірність обліку та отримати необхідну державну підтримку (рис. 1).

Важливою складовою обліку при настанні надзвичайних ситуацій є ведення щоденника спостережень. У ньому фіксуються всі події, пов'язані з ними, а також вжиті заходи щодо запобігання її наслідкам та ліквідації [2]. Облік аграрного бізнесу при настанні надзвичайних ситуацій відіграє критичну роль у забезпеченні стійкості та відновлення діяльності сільськогосподарських підприємств. Надзвичайні ситуації, такі як природні катастрофи, епідемії, економічні кризи, можуть серйозно вплинути на фінансовий стан, виробничі

процеси та інфраструктуру аграрних підприємств. Завдяки належному обліку, аграрні підприємства можуть ефективно відстежувати витрати, оцінювати збитки та визначати стратегії відновлення [3]. Це дозволяє зберігати контроль над фінансами, ресурсами та виробничими процесами навіть у непередбачуваних умовах.

Важливою частиною обліку в надзвичайних ситуаціях є внутрішні та зовнішні аудити, що допомагають виявляти потенційні ризики та розробляти стратегії запобігання негативним наслідкам [7]. Крім того, забезпечення надійної та актуальної інформації для прийняття управлінських рішень стає пріоритетом у надзвичайних обставинах.

Застосування сучасних інформаційних технологій у веденні обліку надає додаткових можливостей для ефективного управління аграрним бізнесом у непередбачуваних умовах. Вони дозволяють отримувати оперативну інформацію, аналізувати дані та прогнозувати розвиток подій. Завдяки інформаційним технологіям, аграрні підприємства можуть вести облік в реальному часі, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у ситуації і приймати вчасні управлінські рішення. Наприклад, системи автоматизованого обліку можуть надати дані про наявність ресурсів, виробничі обсяги, витрати тощо, що дозволить ефективно розподіляти ресурси та планувати дії в умовах надзвичайних обставин.

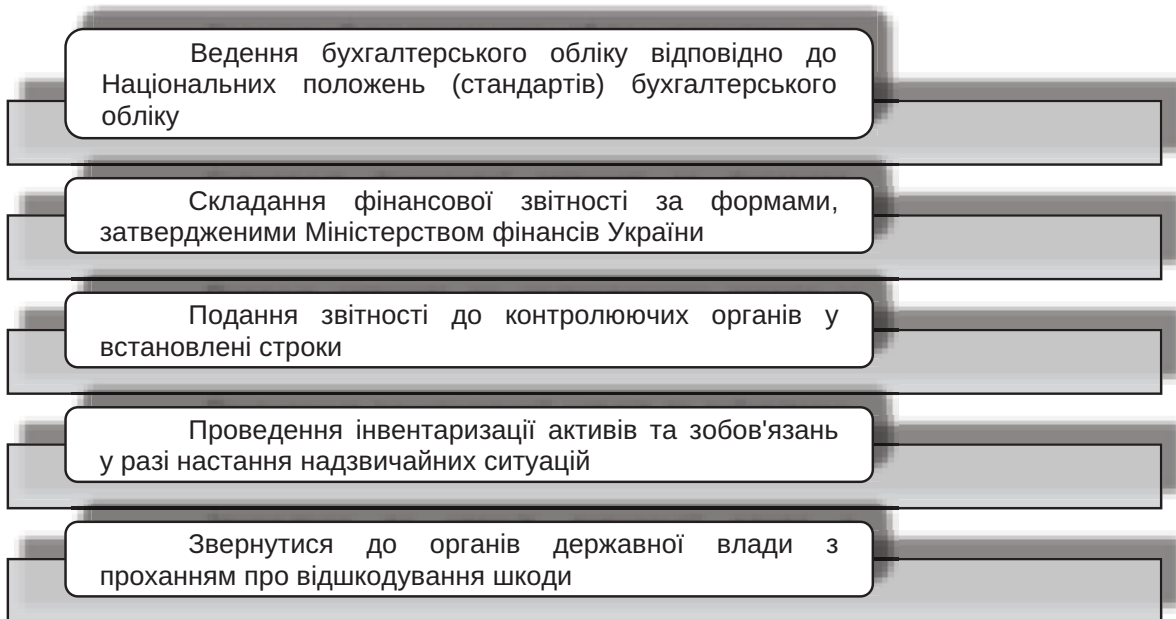

Рис. 1. Облік діяльності аграрних підприємств при настанні надзвичайних ситуацій

Джерело: сформовано автором

Крім того, сучасні інформаційні технології дозволяють здійснювати аналіз великих обсягів даних (big data) для прогнозування розвитку подій. Аналітичні програми можуть виявляти закономірності та тенденції на основі наявних даних, що допомагає управлінцям аграрних підприємств приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності [6].

Навіть в умовах повномасштабної війни в Україні та враховуючи всі ймовірні загрози, що існують у навколишньому середовищі, аграрний сектор економіки підтвердив свою здатність до виконання ключової ролі у забезпеченні продовольчої безпеки не лише України, але й і світу [14]. Найбільш вразливими в реаліях сьогодення виявилися великі сільськогосподарські підприємства, в той час як фермерські господарства відзначилися стійкістю в умовах складної економічної та політичної ситуації в країні.

Отже, як вбачається, саме суб'єкти малого та середнього агробізнесу виявилися найбільш стійкими до різного роду зовнішніх загроз. Тим не менш, державою мають вживатися заходи, спрямовані на розвиток та забезпечення їх економічної стабільності. Серед таких заходів слід виділити фінансову підтримку за рахунок бюджетних грантових програм, що націлені на розвиток стратегічних галузей аграрного сектору, і які мають закріплюватися на законодавчому рівні, зокрема шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про державну підтримку сільського

господарства України», а також реалізовуватися в програмах розвитку аграрного сектору економіки державного та регіонального рівнів [11].

Належний облік є ключовим елементом для забезпечення відновлення та стійкості аграрного бізнесу в умовах надзвичайних ситуацій. Він дозволяє підтримувати ефективність виробництва, зберігати фінансову стабільність та забезпечує гнучкість у реагуванні на непередбачені обставини.

Нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його обліку при настанні надзвичайних ситуацій в Україні є недосконалим. Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення державного регулювання у сфері надзвичайних екологічних ситуацій включають:

1. Врахування міжнародних, національних, регіональних та місцевих особливостей розвитку законодавства щодо державного регулювання суспільних відносин при надзвичайних ситуаціях;

2. Впровадження законодавства України шляхом прийняття новітніх нормативно-правових актів, механізмів їх реалізації за принципом економічної ефективності їх дії;

3. Удосконалення процедур оцінки навколишнього природного середовища, техногенного впливу та цивільного захисту населення;

4. Стимулювання обізнаності широких верств населення з новітніми нормативно-правовими актами.

Систематичне удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення, приведення його у відповідність до екологічних та економічних можливостей держави є важливим фактором підвищення ефективності діяльності держави щодо регулювання суспільних відносин при надзвичайних ситуаціях [12]. Впровадження цих рекомендацій дозволить підвищити стійкість аграрного бізнесу до надзвичайних ситуацій та забезпечити його безперебійну роботу в складних умовах.

Для ефективного захисту аграрного бізнесу у випадках надзвичайних ситуацій, зокрема стихійних лих, важливо також вживати заходи з планування, підготовки, моніторингу, захисту майна та інфраструктури, а також співпрацювати з органами влади та громадськістю [15]. Загалом, комплексне нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та ефективне управління ризиками при настанні надзвичайних ситуацій є запорукою стабільного функціонування та розвитку цієї важливої галузі економіки України.

Висновки. Нормативно-правове забезпечення діяльності аграрного бізнесу та його облік у випадку настання надзвичайних ситуацій мають вирішальне значення для забезпечення стійкості та безпеки аграрного сектору економіки. Законодавча база, що регулює діяльність аграрного бізнесу, повинна передбачати не лише норми для нормального функціонування, але й чіткі механізми реагування на непередбачені обставини та надзвичайні ситуації, такі як природні катастрофи, епідемії, економічні кризи тощо.

Належне регулювання в цих сферах дозволить забезпечити стійке функціонування аграрного бізнесу навіть у складних умовах, зберегти виробничі потужності, забезпечити ринкову стабільність та впевненість як для самих підприємств, так і для їхніх партнерів і споживачів. Тому важливо постійно аналізувати і вдосконалювати нормативно-правову базу, що регулює аграрну сферу, з метою забезпечення її ефективності та адаптивності до змінних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боярський Ю. І. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку незавершеного виробництва: стан та перспективи розвитку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. № 2 (56) Ч. 1. С. 56–60.
2. Гончарук І. В., Томашук І. В. Вплив інноваційних процесів на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 1 (63). С. 30–47.
3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/polozhennya> (дата звернення: 26.04.2024).
4. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. № 2 (17). С. 34–38.
5. Джерела аграрного права. URL: https://studies.in.ua/agrarne_pravo/1000-tema-2-dzherela-agrarnogo-prava.html (дата звернення: 26.04.2024).
6. Добрунік Т. П., Кузнецова О. В. Проблеми і напрямки розвитку аграрного сектору України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. С. 1–11.
7. Ермоленко В. В. Проблеми правового регулювання створення і функціонування агрохолдингів в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2015. Вип. 218. С. 54–62.
8. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 25.04.2024).
9. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 24.04.2024).
10. Корнієнко Г. С. Агробізнес в Україні: правова регламентація як умова виникнення та розвитку. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. Вип. 2 (228). С. 165–172.
11. Ломакіна І. Державно-правове регулювання сільського господарства України. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 45–49.
12. Метелиця В. М. Удосконалення нормативно-професійного регулювання бухгалтерського обліку та звітності: галузевий аспект. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 341–353.
13. Metelytsia V., Koval N., Tomashuk I. Analysis of the budgetary planning organization in Ukraine. *The scientific heritage*. 2020. № 46. Vol. 8. P. 100–110.

14. Іщенко Я. П., Пришляк Н. В. Якість бухгалтерського обліку як складова ефективної діяльності підприємств. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2011. № 1. С. 29–34.
15. Щуревич Л. М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 101–105.

REFERENCES:

1. Boyarskyi Yu. I. (2016). Normatyvno-pravove rehulivannia bukhhalterskoho obliku nezavershenoho vyrobnytstva: stan ta perspektyvy rozvytku [Normative and Legal Regulation of Work-in-Progress Accounting: Status and Prospects of Development]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia : Ekonomichni nauky – Bulletin of the Zhytomyr State Technological University. Series: Economic sciences*, vol. 2 (56), pp. 56–60. (in Ukrainian)
2. Honcharuk I. V., Tomashuk I. V. (2023). Vplyv innovatsiynykh protsesiv na pidvyshchennya konkurentospro-mozhnosti silskohospodarskykh pidpryyemstv [The Impact of Innovation Processes on Increasing the Competitiveness of Agricultural Enterprises]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 1(63), pp. 30–47. (in Ukrainian)
3. Derzhavna sluzhba Ukrayiny z nadzvychaynykh sytuatsiy [State Emergency Service of Ukraine]. Available at: <https://dsns.gov.ua/uk/polozhennya> (accessed: 26.04.2024). (in Ukrainian)
4. Deryi V. A. (2015). Normatyvno-pravove zabezpechennya obliku i kontroly vytrat ta dokhodiv pidpryyemstv [Regulatory and legal support for accounting and control of costs and revenues of enterprises]. *Problemy teorii i ta metodolohiyi bukhhalterskoho obliku, kontroly i analizu – Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, vol. 2 (17), pp. 34–38. (in Ukrainian)
5. Dzherela ahrarnoho prava [Sources of Agrarian Law]. Available at: https://studies.in.ua/agrarne_pra-vo/1000-tema-2-dzherela-agrarnogo-prava.html (accessed: 26.04.2024). (in Ukrainian)
6. Dobrunik T. P., Kuznetsova O. V. (2022) Problemy i napryamky rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh ekonomichnoyi nestabilnosti [Problems and Directions of Development of the Agrarian Sector of Ukraine in the Context of Economic Instability]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 42, pp. 1–11. (in Ukrainian)
7. Yermolenko V. V. (2015). Problemy pravovoho rehulivannia stvorennia i funktsionuvannia ahrokhodynghiv v Ukraini [Problems of Legal Regulation of Creation and Functioning of Agricultural Holdings in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*. vol. 218, pp. 54–62. (in Ukrainian)
8. Zakon Ukrayiny «Pro strakhuvannya» vid 07.03.1996 r. № 85/96-VR [Law of Ukraine "On Insurance" dated 07.03.1996 No. 85/96-VR]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (accessed: 25.04.2024). (in Ukrainian)
9. Zemelnyi kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 r. № 2768-III [Land Code of Ukraine dated 25.10.2001 № 2768-III]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (accessed: 24.04.2024). (in Ukrainian)
10. Korniyenko H. S. (2020). Agrobiznes v Ukrayini: pravova rehlementatsiya yak umova vynyknennya ta rozvytku [Agribusiness in Ukraine: Legal Regulation as a Condition for Emergence and Development]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, vol. 2 (228), pp. 165–172 (in Ukrainian).
11. Lomakina I. (2009). Derzhavno-pravove rehulivannia silskoho hospodarstva Ukrainy [State Legal Regulation of Agriculture of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, vol. 10, pp. 45–49. (in Ukrainian)
12. Metelytsia V. M. (2014). Udoskonalennia normatyvno-profesiinoho rehulivannia bukhhalterskoho obliku ta zvitnosti: haluzevyi aspekt [Improvement of Regulatory and Professional Regulation of Accounting and Reporting: Sectoral Aspect]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative Economy*, vol. 4, pp. 341–353. (in Ukrainian)
13. Metelytsia V., Koval N., Tomashuk I. (2020). Analysis of the budgetary planning organization in Ukraine. *The scientific heritage*, vol. 46, 8, pp. 100–110. (in English)
14. Ishchenko Ya. P., Pryshliak N. V. (2011). Yakist bukhhalterskoho obliku yak skladova efektyvnoi diialnosti pidpryyemstv [The quality of accounting as a component of the effective activity of enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seriiia: Ekonomichni nauky – Collection of Scientific Works of VNAU. Series: Economic Sciences*, vol. 1, pp. 29–34. (in Ukrainian)
15. Shchurevych L. M. (2018). Innovatsiini perspektyvy v rozvytku ahrarnoho sektoru v Ukraini [Innovative perspectives in the development of the agrarian sector in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 10, pp. 101–105. (in Ukrainian)